

Оцінка фінансового стану сільськогосподарських підприємств регіону

Досліджується фінансовий стан сільськогосподарських підприємств регіону на основі оцінки їх фінансової стійкості та платоспроможності. Визначаються основні напрямки фінансового оздоровлення підприємств галузі

фінансовий стан, сільськогосподарські підприємства, фінансова стійкість, ліквідність, платоспроможність, фінансова звітність, фінансові коефіцієнти

Ефективність функціонування будь-якого суб'єкта підприємницької діяльності визначається, в першу чергу, його фінансовим станом.

Фінансовий стан підприємства - це складна економічна категорія, що відображає на певний момент часу наявність майнових і фінансових ресурсів та стан капіталу в процесі їхнього кругообігу, рівень їх збалансованості, ефективності використання а також здатність суб'єкта господарювання до саморозвитку. У процесі діяльності підприємств відбувається безупинний процес кругообігу їх капіталу, змінюється структура майна, коштів і джерел їхнього формування, наявність і потреба у фінансових ресурсах і, як наслідок, - фінансовий стан підприємства.

Отже, важливою передумовою забезпечення економічної ефективності господарювання, зміцнення господарської самостійності підприємств та посилення їх економічної безпеки є постійна і своєчасна оцінка фінансового стану.

Однією з найважливіших характеристик фінансового стану підприємства є фінансова стійкість. Остання дозволяє судити про здатність підприємства функціонувати і розвиватись, характеризує ступінь фінансової незалежності підприємства щодо володіння своїм майном і його використанням, що гарантує його платоспроможність та інвестиційну привабливість у довгостроковій перспективі в межах допустимого рівня ризику.

Питанням оцінки фінансового стану підприємств і їх фінансової стійкості зокрема, надавалась і надається значна увага як зі сторони закордонних, так і вітчизняних науковців. Серед них слід виділити праці Грачева А.В., Ковалева В.В., Панкова Д.А., Рішара Ж., Савіцької Г.В., Сайфуліна Р.С., Шеремета А.Д., Хелферта Е. та ін. Проте, слід відзначити, що при майже досконало розробленій методиці аналізу фінансової стійкості підприємств, практично залишаються без відповіді питання її оцінки за окремими галузями економіки, певними регіонами та в країні в цілому. Для реальної оцінки стану національної економіки неабияке значення має проведення деталізованого фінансового аналізу підприємств та галузей, до складу яких вони відносяться, тому, що саме це повинно бути ключовим орієнтиром державної політики щодо визначення напрямків розвитку тих чи інших галузей в тому чи іншому регіоні, та, при необхідності, розробки певних заходів їх державної підтримки.

Нині аналіз та оцінка фінансового стану підприємств на державному рівні проводиться лише по окремо взятих підприємствах з тією лише метою щоб визначити рівень їх платоспроможності та при необхідності прийняти рішення про внесення таких

підприємств до Реєстру неплатоспроможних підприємств і організацій, визначити рівень платоспроможності з точки зору можливості сплати податків та обов'язкових платежів, можливості погашення кредитів, оцінити інвестиційну привабливість підприємств та організацій [1-6]. Управління статистики, до яких в обов'язковому порядку здається фінансова звітність підприємств здійснюють лише групування певних ключових показників звітності, що саме по собі несе досить обмежене змістовне навантаження (а таким чином оброблена інформація передається до вищестоящих органів управління для прийняття відповідних рішень!), не проводячи деталізованих фінансово-аналітичних процедур.

Отже, основними завданнями даного дослідження є: виявлення основних чинників, що впливають на стійкість фінансового стану підприємств галузі, дослідження фінансового стану сільськогосподарських підприємств регіону на основі оцінки їх фінансової стійкості та платоспроможності, визначення основних напрямків стабілізації фінансового стану підприємств галузі на рівні державного регулювання їх фінансової діяльності, розробка рекомендацій, спрямованих на ефективніше використання фінансових ресурсів і зміцнення фінансового стану підприємства.

Стійкого фінансового стану підприємства досягають при достатності власного капіталу, високій якості активів, достатньому рівні рентабельності з урахуванням операційного і фінансового ризиків, при достатній ліквідності, стабільних доходах і широких можливостях залучення позикових коштів. Однак забезпечити достатній рівень вказаних показників сільськогосподарським підприємствам вдається не завжди, що пояснюється впливом великої кількості зовнішніх і внутрішніх факторів. Внутрішні фактори (структура продукції галузі та її питома вага у платоспроможному попиті споживачів, величина витрат та їх динаміка в порівнянні з грошовими доходами, стан майна та фінансових ресурсів, їх склад і структура), на які підприємства мають можливість впливати, коригувати їх та управляти ними, звичайно залежать від діяльності підприємств. В той час як зовнішні фактори безпосереднього зв'язку з діяльністю підприємств не мають і представляють собою навколишнє оточення в якому здійснюється діяльність підприємств. До зовнішніх факторів відносяться: вплив економічних, правових та соціальних умов господарювання; платоспроможний попит та рівень доходів споживачів; податкову, кредитну та інвестиційну політику держави; законодавчі акти з контролю за діяльністю підприємств; зовнішньоекономічні зв'язки; систему цінностей в суспільстві тощо. Отже, як бачимо, більшість зовнішніх факторів, що впливають на фінансову стійкість підприємств залежить від державної політики та регулювання діяльності галузі, на які підприємства впливати не можуть, але при певних умовах та "розумній" політиці держави можуть до них адаптуватися або нівелювати їх вплив.

Обґрунтовуючи доцільність вибору в якості об'єкта дослідження сільськогосподарських підприємств регіону, слід зазначити що агропромисловий комплекс є провідним сектором економіки регіону. В ньому зосереджена майже третина основних виробничих фондів, працює четверта частина населення, зайнятого у народному господарстві, виробляється понад 20% валового суспільного продукту та третина національного доходу, а його продукція є сировинною базою для багатьох галузей промисловості. Отже, спробуємо оцінити можливості сільськогосподарських підприємств регіону з позицій ступеня їх фінансової стабільності та спроможності забезпечити свій економічний розвиток.

Фінансовий стан підприємства визначається за допомогою чинників внутрішнього та зовнішнього прояву (рис.1). Зовнішнім проявом фінансового стану підприємства є його платоспроможність, забезпечити стабільність якої можна лише за

допомогою факторів внутрішнього прояву, в основі яких лежить фінансова стійкість підприємств.

Фінансовий стан підприємств галузі, його стійкість багато в чому залежить від оптимальності структури джерел капіталу (співвідношення власних і залучених коштів), від оптимальності структури активів підприємства і, в першу чергу, від співвідношення основних і оборотних коштів, а також від зрівноваженості активів і пасивів підприємств за функціональною ознакою.

Рисунок 1 – Оцінка фінансового стану за допомогою чинників внутрішнього і зовнішнього прояву

Тому спершу проаналізуємо структуру джерел капіталу сільськогосподарських підприємств регіону та оцінимо ступінь фінансової стійкості і фінансового ризику. З цією метою обчислюються коефіцієнти: фінансової незалежності, концентрації позикового капіталу, фінансової залежності, поточної заборгованості, стійкого фінансування, фінансової незалежності капітальних джерел, фінансової залежності капітальних джерел, покриття боргів власним капіталом, фінансового левериджу (фінансового ризику).

Як бачимо з розрахунків (таблиця 1), частка власного капіталу підприємств АПК регіону має тенденцію до зниження. За досліджуваний період вона зменшилась на 1,0 процентних пункти, тому що темпи приросту власного капіталу нижчі від темпів приросту позикового. Практикою встановлено, що загальна сума заборгованості не повинна перевищувати суми власних джерел фінансування, тобто критичне значення коефіцієнта дорівнює 0,5 (для порівняння: в 2000-2002 рр. коефіцієнт фінансової незалежності мав тенденцію наближення до критичної межі і становив 0,53-0,56). Що більша ця величина, то кращий фінансовий стан підприємств і менша залежність від зовнішніх джерел. Коефіцієнт фінансового левериджу збільшився на 2,2 процентних пункти. Це свідчить про те, що фінансова залежність від зовнішніх джерел фінансування дещо посилилась та підвищився ризик вкладення капіталу в сільськогосподарські підприємства регіону. Однак зважаючи на неоднозначність

оцінки фінансового стану підприємства з позицій самого підприємства, інвесторів та держави оцінка змін що сталися у структурі капіталу теж буде різною. Для інвесторів підприємство є надійнішим, якщо частка власного капіталу є більш високою, що виключає фінансовий ризик. Безпосередньо для підприємства велика частка власного капіталу і її зростання, зовсім не означає поліпшення фінансового становища підприємства та можливість швидкого реагування на зміну ділового клімату. Навпаки, використання позикових коштів свідчить про гнучкість підприємства, його здатність залучати кредити і їх повертати, тобто про довіру до підприємства в діловому світі.

Таблиця 1 - Структура джерел капіталу сільськогосподарських підприємств регіону

Показник	Рівень показника		Зміни
	2003 рік	2004 рік	
Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії)	0,692	0,682	-0,01
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	0,308	0,318	+0,01
Коефіцієнт фінансової залежності	1,444	1,467	+0,023
Коефіцієнт поточної заборгованості	0,273	0,274	+0,001
Коефіцієнт стійкого фінансування	0,727	0,726	-0,001
Коефіцієнт фінансової незалежності капіталізованих джерел	0,953	0,939	-0,014
Коефіцієнт фінансової залежності капіталізованих джерел	0,047	0,061	+0,014
Коефіцієнт покриття боргів власним капіталом (коефіцієнт платоспроможності)	2,251	2,144	-0,107
Коефіцієнт фінансового ризику (фінансового левериджу)	0,444	0,466	+0,022

Отже, враховуючи неоднозначність підходів до оцінки фінансової стійкості підприємств за показниками фінансової структури капіталу, слід на нашу думку дослідити фінансову рівновагу активів і пасивів сільськогосподарських підприємств регіону.

Фінансово стійким є підприємства, у яких основними джерелами фінансування необоротних активів є власний капітал і частково довгострокові кредити і позики. Оборотні активи повинні формуватися як за рахунок власного капіталу, так і за рахунок короткострокових позикових коштів. При цьому всі можливі підходи до фінансування активів підприємств поділяються на три категорії: агресивний, помірний та консервативний (таблиця 2).

Таблиця 2 - Підходи до фінансування активів підприємства [12].

Вид активу	Частка на кінець року, %	Підходи до фінансування активів		
		Агресивний	Помірний	Консервативний
Необоротні активи	33	40% - ДЗК 60% - ВК	20% - ДЗК 80% - ВК	10% - ДЗК 90% - ВК
Постійна частина оборотних активів	35	50% - ДЗК 50% - ВК	25% - ДЗК 75% - ВК	100% - ВК
Змінна частина оборотних активів	32	100% - КЗК	100% - КЗК	50% - ВК 50% - КЗК

Примітка. ДЗК – довгостроковий залучений капітал; ВК – власний капітал; КЗК – короткостроковий залучений капітал.

Використовуючи дані фінансової звітності сільськогосподарських підприємств регіону [7], нами було встановлено, що фінансування необоротних активів здійснюється переважно за рахунок власного капіталу (в 2003 році власний капітал становив 93,7%, а в 2004 – 91,6% у формуванні необоротних активів), і лише незначна його частка припадає на довгострокові кредити і позики (6,3% в 2003 році та 8,4% - в 2004 році). Отже, спостерігається консервативний підхід до формування необоротних активів (таблиця 3).

Таблиця 3 - Формування необоротних активів підприємства

Показник	Період	
	2003 рік	2004 рік
Необоротні активи	1000,3	1084,6
Довгострокові фінансові зобов'язання	63,3	91,5
Сума власного капіталу у формуванні необоротних активів	945	993,1
Частка у формуванні необоротних активів, %:		
- довгострокових кредитів і позик	6,3	8,4
- власного капіталу	93,7	91,6

Зовсім протилежною є позиція сільськогосподарських підприємств регіону щодо формування оборотних активів. Наведені в таблиці 4 дані показують, що в 2003 році оборотні активи були на 60,7% сформовані за рахунок позикових засобів і на 39,3% - за рахунок власного капіталу. В 2004 році залежність підприємств від зовнішніх кредиторів дещо знизилась (тобто підвищилась фінансова стійкість), про що свідчить зменшення частки позикового капіталу у формуванні оборотних активів підприємств на 2,6%, та її підвищення на відповідну величину у порівнянні з 2003 роком. Однак підхід до формування оборотних активів все одно залишається занадто агресивним, так як позиковий капітал більш ніж на 50% перевищує власний у їх формуванні.

Таблиця 4. - Формування оборотних активів галузі

Показник	Період	
	2003 рік	2004 рік
Загальна сума оборотних активів	827,0	969,8
Джерела фінансування оборотних активів:		
- загальна сума короткострокових зобов'язань підприємства	502,2	563,0
- сума власного оборотного капіталу	324,8	406,6
Частка у формуванні оборотних активів %:		
- позикового капіталу	60,7	58,1
- власного капіталу	39,3	41,9

Як вже зазначалося вище, власний капітал служить джерелом формування як оборотних так і необоротних активів. Від того, яку частку власного капіталу вкладуть в нерухомість, а яку в оборотні активи, багато в чому залежить фінансова стійкість. Для характеристики структури розподілу власного капіталу розрахуємо коефіцієнт його маневреності (таблиця 5).

Таблиця 5. - Маневреність власного капіталу

Показник	2003 рік	2004 рік
Сума власного оборотного капіталу	324,8	406,6
Загальна сума власного капіталу	1272,9	1403,1
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,26	0,29

Як свідчать дані наведені в таблиці 5, частка власного капіталу, що перебуває в обороті сільськогосподарських підприємств регіону за досліджуваний період зросла на 3 процентних пункти, що слід оцінити позитивно, так як це дає можливість забезпечити гнучкість у використанні власних засобів підприємства.

З метою більш ґрунтовного аналізу показників фінансової стійкості, на нашу думку, доцільно оцінити ступінь забезпеченості запасів і затрат сільськогосподарських підприємств регіону джерелами їх фінансування та визначити тип фінансової стійкості, якому вони відповідають. Останній характеризується надлишком або нестачею планових джерел фінансування запасів, серед яких виділяється: власний оборотний капітал, довгострокові та короткострокові зобов'язання (таблиця 6).

Таблиця 6 - Визначення типу фінансової стійкості

Показник	2003 рік	2004 рік
Запаси	526,9	603,9
Власний оборотний капітал	324,8	406,6
Довгострокові зобов'язання	63,3	91,5
Короткострокові зобов'язання	502,2	563,0

Як свідчать результати нескладних арифметичних підрахунків (за даними наведеними в таблиці 6), сільськогосподарські підприємства регіону характеризуються нестійким фінансовим станом, так як запаси перебиваються лише сукупними джерелами фінансування ($526,9 < 890,3$ та $603,9 < 1061,1$), що певною мірою суперечить попереднім висновкам. Останнє свідчить про порушення платіжного балансу підприємств, хоча у них ще є можливість відновлення рівноваги платіжних засобів і платіжних зобов'язань за рахунок залучення тимчасово вільних короткострокових джерел фінансування в оборот підприємств (непростроченої заборгованості персоналу з оплати праці, бюджету за податковими платежами, органам соціального страхування тощо), однак це теж чревате виникненням значних фінансових ускладнень у зв'язку з можливим затриманням строків їх погашення.

Отже, проведені розрахунки показників фінансової стійкості сільськогосподарських підприємств регіону свідчать про наявні порушення платіжного балансу підприємств, рівноваги між їх активами та джерелами фінансування, неналежну структуру розподілу власного капіталу, що характеризує підприємства галузі як підприємства з нестійким фінансовим станом.

Якщо внутрішнім проявом фінансового стану підприємств є його фінансова стійкість, то зовнішнім – його платоспроможність. Враховуючи невисоку оцінку фінансового стану сільськогосподарських підприємств регіону з боку їх фінансової стійкості, розглянемо як це позначилось на їх платоспроможності.

Фінансовий стан підприємства з погляду платоспроможності характеризується величиною, структурою і ступінню ліквідності активів та величиною, структурою і швидкістю дозрівання зобов'язань до погашення. Отже платоспроможність підприємств в першу чергу залежить від ступеня ліквідності балансу. Аналіз ліквідності балансу полягає в порівнянні коштів за активом, згрупованих за ступенем спадаючої ліквідності із зобов'язаннями за пасивом, згрупованих за строками зростання терміновості їх погашення. Перша стадія аналізу полягає у співставленні відповідних

груп активів і пасивів в абсолютному вираженні. Баланс вважається ліквідним за умови дотримання наступних співвідношень:

A1 (абсолютно ліквідні активи: грошові кошти та поточні фінансові інвестиції) $\geq$ П1 (найбільш термінові зобов'язання: кредиторська заборгованість і кредити банку, терміни повернення яких настали);

A2 (швидко реалізовані активи: векселі отримані, всі види поточної дебіторської заборгованості) $\geq$ П2 (середньострокові зобов'язання з терміном погашення до одного року);

A3 (повільно реалізовані активи: виробничі запаси, готова продукція, товари) $\geq$ П3 (довгострокові зобов'язання);

A4 (важко реалізовані активи: основні засоби, нематеріальні активи, довгострокові фінансові інвестиції, незавершене будівництво, довгострокова дебіторська заборгованість) $\geq$ П4 (власний капітал).

Відповідно даним таблиці 7, згрупований баланс сільськогосподарських підприємств регіону не можна визнати ліквідним, так як тільки три із співвідношень груп активів і пасивів відповідають умовам абсолютної ліквідності. За звітний період збільшилась частка найбільш ліквідних активів (в 2004 р. порівняно з 2003 р. на 97,9 тис. грн.), що дало змогу підприємствам своєчасно розрахуватись за найбільш терміновими зобов'язаннями, в той же час очікувані надходження від дебіторів були значно нижчими від короткострокових зобов'язань, а величина запасів значно перевищувала довгострокові зобов'язання. Однак, незважаючи на наявний платіжний надлишок за третьою групою активів і пасивів, з причини низької ліквідності запасів він навряд чи зможе бути направлений на покриття найбільш термінових зобов'язань.

Таблиця 7 - Аналіз ліквідності балансу сільськогосподарських підприємств

Групи активів	Сума, тис. грн.		Групи пасивів	Сума, тис. грн.		Платіжний надлишок (нестача)	
	2003 рік	2004 рік		2003 рік	2004 рік	2003 рік	2004 рік
A1	40,3	138,2	П1	69,7	87,2	-29,4	+51,0
A2	259,8	227,7	П2	432,5	476,0	-172,7	-248,3
A3	526,9	603,9	П3	63,3	91,5	+463,6	+512,4
A4	1011,4	1088,0	П4	1272,9	1403,1	-261,5	-315,1

Отже, аналіз ліквідності згрупованого балансу сільськогосподарських підприємств регіону дозволяє стверджувати про наявність ризику недостатньої ліквідності, так як прослідковується брак високоліквідних активів та надлишок повільно реалізованих активів, що в кінцевому результаті може стати наслідком втрати прибутку для підприємств.

Для більш повної оцінки платоспроможності сільськогосподарських підприємств галузі розрахуємо такі відносні показники: коефіцієнт абсолютної ліквідності, коефіцієнт швидкої ліквідності та коефіцієнт поточної ліквідності (таблиця 8).

Таблиця 8 - Показники ліквідності сільськогосподарських підприємств регіону

Показники	2003 рік	2004 рік	Зміна величини показника
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,08	0,25	+0,17
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,60	0,65	+0,05
Коефіцієнт поточної ліквідності	1,65	1,72	+0,07

Як свідчать дані таблиці 8, за досліджуваний період відмітилось зростання коефіцієнтів ліквідності, особливо коефіцієнту абсолютної ліквідності, що свідчить про зростання активів в основному за рахунок зростання грошових коштів. Тобто,

підвищилась гарантія сплати підприємствами їх боргів за рахунок наявної у них готівки, про що свідчить підвищення коефіцієнта абсолютної ліквідності на 0,17 процентних пункти та підтверджується абсолютними показниками наведеними в таблиці 8. Коефіцієнти швидкої і поточної ліквідності, незважаючи на очевидне їх зростання, так і не досягли їх “нормативного” рівня, що свідчить про нестійкий фінансовий стан сільськогосподарських підприємств регіону.

Як бачимо, результати оцінки показників платоспроможності в повній мірі підтверджують висновки аналізу фінансової стійкості сільськогосподарських підприємств регіону. Тобто, дозволяють стверджувати, що сільськогосподарські підприємства регіону – це підприємства з нестійким фінансовим станом.

Таким чином, незважаючи на деяке поліпшення ситуації стосовно фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств регіону впродовж останніх двох років їх діяльності, що стало наслідком насамперед зміни державних підходів та ролі держави у розв’язанні соціально-економічних проблем села (впровадженням обґрунтованих балансів виробництва і споживання основних видів сільськогосподарської продукції було відпрацьовано систему моніторингу продовольчих ресурсів держави; введено в дію механізми державного регулювання ринків продовольства на засадах застосування заставних та інтервенційних закупівель, передусім зернових, за сприятливими для виробника цінами; створено умови конкурентного формування державних і регіональних стратегічних ресурсів продовольства (продовольче зерно); впроваджені програми підтримки сільськогосподарських товаровиробників через здешевлення довгострокових кредитів і сільськогосподарської техніки; профінансовано подолання наслідків природних катаклізмів 2003 – 2004 років; введені дотації на сівбу озимих і ярих культур, за зданий молодняк худоби, свиней і птиці високих кондицій), з метою фінансового оздоровлення галузі слід забезпечити удосконалення механізмів її державної підтримки та належне управління всім комплексом факторів на рівні сільськогосподарських підприємств, що визначають кінцеві результати їх господарської діяльності.

В цілому, за останні два роки обсяг прямої державної підтримки сільськогосподарського виробництва було збільшено у 2003 році (порівняно з 2002) у 2,2 рази та в 2004 році – у 2,5 рази, а порівняно з 2000 роком – у 8,3 рази, що суттєво поліпшило ресурсну забезпеченість галузі та її прибутковість. Проте, не виключено, що за результатами діяльності сільськогосподарських підприємств в 2005 році проблеми їх фінансового забезпечення стануть більш гострішими. Останнє пов’язано з комплексом проблем, з якими довелося стикнутися сільськогосподарським товаровиробникам в 2005 році та які не були розв’язані законодавчо, незважаючи на введення в дію Закону України “Про державну підтримку сільського господарства України”. Так, в 2005 році ринкова вартість пального була на майже на 50% вищою проти тієї ціни, за якою закуповувався даний ресурс аграріями в минулому році; на 30% подорожчала вся сільськогосподарська техніка; на 15% підвищилась ціна кредитних ресурсів і т.п. Одночасно прослідковується посилення диспаритету цін між сільськогосподарською продукцією та матеріально-технічними ресурсами для села. Отже, єдиний реальний шлях фінансової стабілізації сільськогосподарських підприємств регіону та забезпечення стійкого їх фінансового становища – це нарощування державної підтримки та удосконалення її механізмів. Пріоритетними серед яких повинні бути: удосконалення системи кредитування сільськогосподарських товаровиробників (здешевлення кредитної ставки, особливо в довгостроковому кредитуванні); здешевлення техніки для потреб сільського господарства; розробка дієвих механізмів дотацій, особливо для галузі тваринництва; авансові закупівлі сільськогосподарської продукції за форвардними та ф’ючерсними угодами.

Крім того, в межах окремо взятого сільськогосподарського підприємства стійкий фінансовий стан забезпечується за рахунок грамотного, вмілого управління всім комплексом факторів, що визначають результати його господарської діяльності. А саме: обґрунтованого виробничого та фінансового планування; підвищення якості і конкурентоспроможності продукції; зниження собівартості за рахунок ресурсозбереження; скорочення постійних витрат; зменшення частки споживаного прибутку; зниження інвестиційної активності; реалізація не використовуваного майна тощо.

Таким чином, оцінка фінансового стану сільськогосподарських підприємств регіону, дозволяє зробити наступні висновки:

- фінансовий стан підприємств галузі визначається за допомогою чинників внутрішнього (фінансова стійкість) та зовнішнього прояву (платоспроможність);
- результати аналізу показників фінансової стійкості та платоспроможності дозволяють стверджувати, що сільськогосподарські підприємства регіону – це підприємства з нестійким фінансовим станом;
- з метою фінансового оздоровлення галузі слід забезпечити удосконалення механізмів її державної підтримки та належне управління всім комплексом факторів на рівні сільськогосподарських підприємств, що визначають кінцеві результати їх господарської діяльності.

Список літератури

1. Методика проведення поглибленого аналізу фінансово-господарського стану неплатоспроможних підприємств та організацій, затверджена наказом Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій від 27.06.97 р. № 81.
2. Методика інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій, затверджена наказом Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій від 23.02.98 р. № 22.
3. Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації, затверджене Міністерством фінансів України, Фондом державного майна України від 26.01.2001 р. № 49/121.
4. Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства, затверджені Міністерством економіки України від 17.01.2001 р. № 10.
5. Рекомендації щодо визначення фінансового стану позичальників, затверджені постановою Правління Національного банку України від 29.09.97 р. № 323.
6. Положення про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків, затверджене постановою Правління Національного банку України від 06.07.2000 р. № 279.
7. Статистичний щорічник Кіровоградської області за 2004 рік / Головне управління статистики у Кіровоградській області. – Кіровоград, 2005. – 657 с.
8. Грачев А.В. Анализ и управление финансовой устойчивостью предприятия. – М.: Финпресс, 2002. – 342 с.
9. Ковалев В.В. Финансовый анализ: управление капиталом, выбор инвестиций, анализ отчетности. – М.: Финансы и статистика, 2000. – 678 с.
10. Панков Д.А. Современные методы анализа финансового положения. – Минск: Профит, 1995. – 258 с.
11. Ришар Жак. Аудит и анализ хозяйственной деятельности предприятия. М.: ЮНИТИ, 1997. – 754 с.
12. Савицкая Г.В. Анализ хозяйственной деятельности предприятий АПК: Учеб. Для вузов. – 4-е изд. – Минск: Новое знание, 2004. – 662 с.
13. Шеремет А.Д., Сайфулин Р.С., Негашев Е.В. Методика финансового анализа. – М.: ИНФРА – М, 2002. – 453 с.
14. Хэлферт Эрик. Техника финансового анализа. М.: Аудит: ЮНИТИ, 1996. – 823 с.

Исследуется финансовое состояние сельскохозяйственных предприятий региона на основе оценки их финансовой устойчивости и платежеспособности. Определяются основные направления финансового оздоровления предприятий отрасли

The financial state of agricultural enterprises of region on the basis of estimation of their financial firmness and solvency is explored. Basic directions of the financial making of enterprises of industry healthy are determined.